

Diyarbakır Halk Oyunları

Diyarbakır yöresi halay türüne giren oyunları kendi bünyesinde barındırır. Yörede oyunlar genelde coşku, sevgiyi, ahengi, hüznü, yiğitliği, mertliği ve günlük doğa olaylarını içerir. Oyunların çok eski kökeni olmasına rağmen bugünlere kadar gelmişlerdir. Bütün oyunlar yörenin yaşayış biçimi, sosyal ve kültürel ilişkilerinden etkilenmiştir. Yöre oyunlarında işler adım hemen hemen bütün oyunlarda sağa doğrudur. Aynı oyunlar farklı ilçe veya farklı köyde aynı biçimde veya küçük nüanslarla oynanmaktadır. Bununda en büyük nedeni ise aşiretlerin bölünüp değişik bölgelere yerleşmesidir.

Diyarbakır'da halk oyunları; kına geceleri, düğün, bayram ve özel zamanlarda oynanır. Bazen sohbet ve eğlenme amaçlı gidilen yerlerde halk oyunları da oynanır. Bazen de yöreye özgü eyvanlı evlerde eğlence amaçlı bir araya gelinir ve bu muhabbetlerin açılışı halk oyunları ile yapılır ve ardından müzik ile devam eder, hatta bu güzel sohbetler için özel davul zurna bile temin edilir. Yörede oyunlar genelde ağırdan başlayıp hızlanarak devam eder. Oyun formları genellikle; Düz çizgi, Karşılıklı iki düz çizgi, Yarım daire, Daire formundadır.

Bazı kırsal kesimlerde ise çeşitli biçimde diziler oluşturulur ve sözlü sözsüz ezgiler eşliğinde oynanır. Oyunlar serçe parmaklar, kollar, omuz ve avuç içlerinin birleşmesiyle oynanmaktadır. Bazı oyunlarda kollar serbest bir halde seyir gösterir;

Örneğin Çepik oyunu gibi. Yörede bazı oyunlar belli araçlar eşliğinde oynanır. Bu araçlar genelde;

- Teşi,
- Bakraç,
- Tüfek,
- Sopa,
- Tırpan,
- Kepenek 'tir.

Seyirlik oyunları geçmişte gerçekleşen olaylar, doğadan etkileşim, dini inançlar ve hikâyelerden derlenip belli bir formda ve uygun müzikle sahneleme olayıdır. Bu oyunlar yörede halen eski canlılığını koruyarak oynanmaktadır.

YÖRE OYUNLARINDA EKİP BAŞININ YERİ VE ÖNEMİ

Yörede ekibi yöneten, komut veren ve soloya çıkararak hem etraftakilere farklı bir halk oyunu zevki tattıran hem de kendi maharetini sergileyen oyuncudur ekip başı. Ekip başları bir çok düğüne, kına gecelerine ya da farklı yerlere özel bir şekilde, yani ev sahibinin kendisiyle görüşüp davet etmesi üzere gelir. Halk oyunları icra edilirken kendine özgü yeteneğini bulanlar soloya çıkarlar, yörede soloya genelde ekip başları çıkar. Ekip başının en büyük özelliği solodayken hem harika figürler sergileyerek izleyenlere zevkli dakikalar yaşatırken hem de ritimden çıkmayarak çalınan müziğe uyum sağlamasıdır.

Halk oyunlarını icra eden ekibin en iyi şekilde kendini sergilemesi biraz da ekip başının narası, mendili ve neşeli bir şekilde yaptığı soloya bağlıdır. Genel olarak soloya çıktıkları oyun Delile (Delilo), Govend (Halay), Çepik ve Şur-u Mertal (Kılıç Kalkan) oyunlarıdır.

Her ekip başının kendine has figürleri bulunur ve bu figürler usta çırak ilişkisi dediğimiz yani halk oyunları icra edilirken koltuktan öğrenme metoduyla öğrenilir. Yörede genel olarak ekibin başındaki oyuncu mendili bırakmadığı sürece kolay kolay ekip başının elinden mendil alınmaz, alınırsa bu ekip başına bir hakaret sayılır. Ancak ekibin başındakinden büyük biri mendili isterse bu da ekip başına ayrı bir onur ve gurur verir.

Yörede yapılan düğün ve eğlencelerde ev sahibi, ekip başına ayrı bir yer, ilgi ve alaka gösterir. Düğünün ya da özel yapılan gecenin sonunda ev sahibi ekip başına hediyeler vererek bir nevi teşekkür eder.

YÖREDEKİ HALK OYUNLARI İSİMLERİ

- Keşe-o*
- Delile (Delilo)*
- Govend (Halay)*
- Harrani (Esmerim)*
- Şuşane (Tek Ayak)*
- Du-nıg (Çift Ayak)*
- Çaçan*
- Çepik*
- Meryemo*
- Papure*
- Düzo*
- Kadın Delilosu*
- Kadın Halayı*
- Teşi*
- Beri*
- Teşi (Erkek)*
- Gur-u Pez*
- (Kurt Kuzu)*
- Hasat*
- Kelek*
- Şur-u Mertal*
- (Kılıç Kalkan)*
- Çömçe Gelin*

